

Zielzorg
voor
Ongehuwde
Moeders

Uitgave van de St. Hubertus Vereniging
Pl. Middenlaan 33 - Amsterdam-C. - Postgiro 184191

Voorwoord.

Toen de schrijver mij om een voorwoord verzocht voor zijn brochure, had ik er nog geen kennis van genomen. Nu ik de inhoud gelezen heb, kan ik alleen maar hopen en wensen, dat ze met de grootste aandacht gelezen wordt door zielzorgers, artsen, juristen, sociale werkers en werksters. Moge geen dezer groepen verzuimen de kerngezonde denkbeelden, die deze brochure bevat, geheel tot de hare te maken en door doelmatige en tactvolle propaganda tevens tot gemeengoed van alle geledingen van ons volk. Want wie zijn oor te luisteren legt en nauwlettend de praktijk in ogenschouw neemt, zal tot zijn leedwezen constateren, dat er maar al te vaak nog in strijd met deze ideeën en richtlijnen gedacht, gesproken en gehandeld wordt.

God zegene de lofwaardige pogingen van de schrijver, tot heil niet alleen van tal van ongehuwde moeders en haar kinderen, maar ook in het welbegrepen belang van heel onze samenleving.

Utrecht, 8 September 1949.

F. A. H. van de Loo,
Officiaal van het Aartsbisdom
Utrecht.

Zielzorg voor ongehuwde Moeders.

Het kan iedere zielzorger overkomen, dat een a.s. ongehuwde moeder hem om hulp vraagt. Voor de allermeeste priesters is het geven van zulke adviezen geen dagelijks werk. Van de ene kant is dit gelukkig; van de andere kant heeft het ten gevolge, dat de gewone practicus zich in zulke omstandigheden vaak door zijn eigen of door andermans ogenblikkelijke gevoelens laat leiden, en met de beste bedoelingen soms totaal verkeerde adviezen geeft en ongewild rampen veroorzaakt. Wij menen daarom de zielzorg een goede dienst te bewijzen met een enigszins breedvoerige uiteenzetting omtrent de houding, die wij ten opzichte van a.s. ongehuwde moeders hebben aan te nemen.

Wij steunen daarbij op vele jaren eigen praktijk en op de ondervinding van verschillende dokters en andere priesters, die zich ook lange tijd met deze problemen hebben bezig gehouden. Als punt van uitgang nemen wij de richtlijnen, die Z. H. Exc. Mgr. J. P. Huibers in St. Bavo van 28 Mei 1944 publiceerde — zie ook Communicanda van het Bisdom 's-Hertogenbosch 1946, no. 57.

„Wij willen er met nadruk op wijzen, dat het onze wens is, dat de priesters bij de behandeling van deze gevallen (van buitenechtelijk moederschap) de natuurwet indachtig zijn, dat moeder en kind bijeenhoren, en dat het de heilige plicht der moeder is zelf voor haar kind te zorgen. Ook de ongehuwde moeder behoort zulks te doen en de sociale zorg is er op gericht haar daarbij zoveel mogelijk behulpzaam te zijn.

„Het gebeurt niet zelden, dat priesters, soms op verzoek van de ouders, beducht voor de schande, voor de financiële gevolgen of uit onwetendheid aan aanstaande ongehuwde moeders de weg wijzen om haar kind aan een kinderloos echtpaar af te staan. Wij kunnen deze handelwijze niet goedkeuren, daar alle middelen moeten worden beproefd om moeder en kind bijeen te houden en nimmer vóór de geboorte stappen mogen worden gedaan welke voor de toekomst onherstelbaar leed berokkenen.....

„Bovendien: uit juridisch en hygiënisch, maar bovenal uit moreel-religieus standpunt zijn aan het losmaken van de natuurlijke banden en het definitief brengen van een kind in een nieuw familieverband zoveel moeilijkheden verbonden, dat zulks slechts door deskundigen met grote ervaring mag worden gedaan. Een priester, die slechts een enkele maal

over een dergelijk geval te oordelen krijgt, kan de consequenties van zulk een ingrijpende handeling niet overzien. „Wij bevelen U dus dringend aan, U in deze materie van elk optreden te onthouden en dergelijke gevallen te verwijzen naar de Nederlandse Federatie van Instellingen voor de Ongehuwde Moeder en haar Kind: „F.I.O.M.” Deze Federatie omvat alle instellingen in den lande op dit gebied en verdient het volle vertrouwen van de R. K. geestelijkheid; zij doet de gevallen door medewerksters van de R.K. verenigingen of door eigen personeel onderzoeken.

„Voor publicaties van de „F.I.O.M.”, welke U mochten worden toegezonden, vragen wij Uw bijzondere aandacht.”

Wat moet de zielzorger doen, als een a.s. ongehuwde moeder hem om raad en hulp vraagt? Ons antwoord is eenvoudig een commentaar op bovenvermelde richtlijnen.

Met betrekking tot het meisje zelf.

Ons eerste advies moet altijd luiden: „Aanvaard de consequentie van je daad. Die daad was verkeerd — maak dat met God in orde. De weg verder naar de Hemel is altijd weer die ene: de rechte weg. Ook voor jou. Zo denkt God er over; zo moet ieder rechtschapen mens er over denken: je pastoor, je biechtvader, je ouders en allen die je kennen. Kwaad was, dat je bewust op de rechten van het huwelijk vooruitliep, of uit zwakheid je eer op dat ogenblik hebt vergeten. Geen kwaad is, dat het jonge leven in je groeit en je straks een kind ter wereld brengt. Daarom moet je nu reeds voor je kind gaan zorgen.”

Meermalen zien deze meisjes als enige uitkomst „afstand doen”. Dan moeten we niet uit het oog verliezen, dat ze nog geen moeder zijn, d.w.z. het kind nog niet ter wereld hebben gebracht. Met het kind wordt ook pas de „moeder” geboren. Eenmaal moeder geworden, zullen deze meisjes heel anders denken.

Voorop staat en moet staan: Moeder en kind behoren bij elkaar. Geen enkel kind kan het waarderen, als zijn moeder het zonder afdoende reden heeft verlaten en aan anderen ter opvoeding afgestaan. Als voornaamste motief voor dit afstand-doen geeft het meisje bijna altijd op: de schande. Dan is het dus een zaak van menselijk opzicht. Slechts bij hoge uitzondering is afstand-doen in overweging te nemen, b.v. bij debielen in erge graad of bij moreel zeer laag staande meisjes. Zelfs dan moeten wij haar toch nog voorhouden,

dat zij niet kan weggeven wat zij nog niet heeft. Er kan immers nog van alles gebeuren. „Wacht eerst de geboorte af. Wil je dan tóch afstand doen, kom dan maar eens praten. Wij zullen dan proberen de beste oplossing te vinden. Natuurlijk zul je er prijs op stellen, dat je kindje bij prima pleegouders komt.” Tien tegen één dat zij er na de geboorte niet meer over denkt afstand te doen.

Geen enkele priester of dokter moet zo'n geval op eigen gelegenheid willen oplossen. Er zijn op die manier al heel wat stukken gemaakt. Vaak immers is men niet zozeer bedacht op het welzijn van het onschuldige kind, als op het ontzien van menselijk opzicht; het komt zelfs voor, dat een overigens prijzenswaardige bezorgdheid voor een kinderloos echtpaar het grondmotief is van ons optreden. Wij moeten de moeder zeer ernstig op haar plichten wijzen; wij moeten haar inlichten over de verschillende wijzen, waarop zij voor haar kind kan zorgen (hierover straks) — wil zij dan toch afstand doen, dan wende men zich tot de „F.I.O.M.” of voor Amsterdam en omstreken tot de U.V.O.M. d.i. Unie Verenigingen Ongehuwde Moeders, Herengracht 174, Amsterdam, voor alle gezindten. Deze instellingen werken prachtig en geven de gevallen door aan de respectieve Tehuizen, zodat katholieke gevallen ook bij katholieke instellingen terecht komen. Het is gewenst om bij zo'n aangifte ook een rapportje te voegen over de moeder, haar huiselijke omstandigheden etc.

Met betrekking tot de ouders

(familie) van het meisje.

Zodra het nieuws thuis bekend is — dikwijls zal de pastoor of biechtvader, of dokter de ouders „ambtshalve” in kennis stellen — heerst daar natuurlijk verslagenheid. Het verdient altijd aanbeveling, dat de biechtvader (eventueel de pastoor) het meisje aanbiedt met haar ouders te gaan praten.

Als wij in deze moeilijke omstandigheden de ouders een goed advies kunnen geven, kunnen wij menige ramp voorkomen. Veel ouders zien immers als enige uitkomst spontaan het „afstand-doen”, liefst direct na de geboorte. Dan moeten wij eerst de ouders, die erg overstuur zijn, in het rechte spoor zien te brengen. Wij volgen daarbij dezelfde redenering als tegenover het meisje, dus de consequentie van de daad aanvaarden. Dat niet doen, is schandelijk, ook voor de ouders.

Maar dan komt natuurlijk het duiveltje om de hoek met het praatje: wij zijn zo goed katholiek; wij schamen ons dood; onze eer is weg; en..... wat zal MEN zeggen? Het enige antwoord kan slechts dit zijn: goede katholieken dragen hun kruis en ontvluchten het nooit, ook al kwam het van een onverwachte zijde. Ook hier is slechts één weg: de rechte. De vraag: hoe zijn wij voor God verantwoord? is veel belangrijker dan de vraag: wat zullen de mensen er van zeggen? De ouders moeten hun dochter alle mogelijke verstandige hulp toezeggen en geven.

Ditzelfde geldt voor de pastoor. Vooral in een dorp is zulke een „geval” een oneer voor de parochie. Toch mag de pastoor noch de moeder noch haar ouders aan hun lot overlaten. En zeker moet hij geen pogingen doen om de moeder „weg te werken” of haar de raad geven (in eerste samenspraak reeds) het kind weg te geven.

De bevalling.

De bevalling kan geschieden:

1. Thuis, als dat gevoeglijk gaat, gezien de huiselijke omstandigheden. Als er thuis nog veel jongere broertjes of zusjes zijn, is het natuurlijk af te raden.
2. In een ziekenhuis. Dit is niet bezwaarlijk. Als de moeder zelf maar niet gaat rondbazuinen dat zij niet gehuwd is, blijft het wel geheim; vooral wanneer de ouders meewerken en hun dochter bezoeken.

Na de bevalling.

Er zijn meerdere mogelijkheden.

Het meisje kan met haar kind naar huis gaan. De ouders moeten dan wel goed voor ogen houden dat de kleine niet hun kind is, maar het kind van hun dochter.

Nu is het mogelijk, dat de ouders bij het eerste bericht en misschien wel tot de bevalling toe, kwaad op hun dochter waren. Maar als dochter en kleinkind eenmaal thuis zijn, wordt grootmoeder al spoedig „gek” op het kleinkind. Er bestaat gevaar, dat grootmoeder de rol van moeder gaat spelen. Uit goedheid kan zij haar dochter haar moederlijke taak ontnemen met het droevige gevolg:

1. dat de dochter zich binnen afzienbare tijd weer vrij meisje voelt en geen moeder meer.

2. dat het kind zijn moeder ziet als zijn zusje; wat veel moeilijkheden kan opleveren bij een eventueel huwelijk. Het kind blijft dan veel liever bij grootvader en grootmoeder, dan dat het met zijn eigen moeder meegaat.
3. dat het meisje veel uitgaat en er kans is op hervallen.
4. dat er veel onenigheid ontstaat tussen moeder en dochter.

Af te raden is moeder en kind onder te brengen in een ander gezin z.g. als werkhulp. Bijna altijd draait het op ruzie uit. Mevrouw is ontevreden over haar gediensstige, omdat zij te veel tijd aan het kind en te weinig tijd aan het huishouden besteedt. De moeder is jaloers op mevrouw, die met haar kind uitgaat, het verzorgt en dikwijls verwent. Tientallen botsingen doen zich voor. Dit gaat nooit goed.

Een tweede mogelijkheid, en gewoonlijk de beste, is dat de moeder met het kind naar een voor haar bestemde instelling (Tehuis) gaat.

Al is er heel veel overeenkomst, (er is geregeld contact tussen de Katholieke Tehuizen) elk huis heeft toch ook zijn eigen sfeer en werkwijze. Ik vertel U even hoe het gaat in de St. Hubertusvereniging te Amsterdam.

De ongehuwde moeders worden daar opgenomen na persoonlijke aanmelding en via genoemde en ook andere instanties. Zij komen vóór de bevalling, korter of langer, al naar de omstandigheden dat vereisen. De bevalling geschiedt in het Anna-paviljoen. De samenwerking hiermee is buitengewoon goed. Gewoonlijk na tien dagen komen moeder en kind naar het tehuis terug. Drie maanden blijven de moeders in huis (d.w.z. zij nemen geen werkring aan) om zelf voor haar kind te zorgen. Elke goedwillende katholieke ongehuwde moeder kan opgenomen worden. Er is geen klasse-verschil.

Na drie maanden mogen de Amsterdamse meisjes naar huis, terwijl haar kind in het tehuis blijft. Wel moeten zij zo mogelijk dagelijks haar kind bezoeken. Bijna nooit behoeft daarop gewezen te worden.

De niet-Amsterdamse meisjes mogen soms (bij uitzondering) voor dag en nacht in betrekking gaan, terwijl het kind in het tehuis blijft. Ook zij moeten dan zo mogelijk iedere dag haar kind bezoeken.

Meestal echter blijven moeder en kind samen in het tehuis wonen. Een onderafdeling van de St. Hub. Ver. is n.l. het tehuis voor werkende meisjes. De meisjes mogen zelf haar werkring kiezen; zo nodig bemiddelt de Directrice van het

huis om haar een passende betrekking te bezorgen. Sommigen werken op kantoren, in winkels, op ateliers; anderen zijn tandarts-assistente, onderwijzeres, hulp in de huishouding, etc. Het salaris moet zodanig zijn, dat het meisje voor haar kind en voor zich zelf kan zorgen en bovendien kan sparen.

Wij moeten de inrichting nooit een „gesticht” noemen. De St. Hub. Ver. is een „Tehuis”. Allen samen vormen één groot gezin, waar uiteraard orde moet heersen. Op basis van vertrouwen genieten de meisjes een grote vrijheid. Dat zij zich er thuis voelen, blijkt wel hieruit dat van die grote vrijheid bijna nooit misbruik wordt gemaakt. De meisjes mogen regelmatig met haar kind naar huis: op vakantie, week-ends, bij feestelijke gelegenheden enz., dikwijls bereidt dit de weg voor t.z.t. voor goed naar huis te gaan.

Komt er geen goede oplossing — meerdere meisjes komen wel tot een huwelijk — dan kunnen moeder en kind in het tehuis verblijven, tot het kind leerplichtig wordt. De St. Hub. Ver. heeft n.l. een kabouter-afdeling en een kleuterhuis met eigen schooltje. Ook daarna blijft de St. Hub. Ver. meezorgen voor kind en moeder. Zij zoekt voor het kind een goed internaat en maakt het voor de moeder mogelijk zelfstandig te gaan wonen. De kinderen brengen hun vakantie dan door bij grootouders, familie; soms zelfs in de St. Hub. Ver.

Tot slot nog een enkel woord over „afstand doen” en „pleegouders”.

Zij, die adviseren tot afstand-doen, bedoelen het gewoonlijk goed met de ongehuwde moeder, en misschien nog beter met de a.s. pleegouders. De belangen van deze laatsten spelen gewoonlijk de grootste rol. En de a.s. moeder, die nog niet weet wat moeder-zijn is, laat zich graag in die richting sturen. Maar wie van al die grote mensen — parochiegeestelijken inclusief — komt op voor de rechten en belangen van het kind?

Is het overigens wel in het belang van de ongehuwde moeder, dat zij afstand doet? De praktijk leert, dat zij heel dikwijls erg veel spijt krijgt over deze daad. Zij piekert over haar kind. Geen wonder. Is er een hechtere natuurlijke band dan die van „Moeder en Kind”? Als haar de mogelijkheid gegeven wordt, wil zij haar kind terug. Groot verdriet en diepe teleurstelling bij de pleegouders.

En de aspirant-pleegouders? Laten zij het volgende goed overwegen. Het „lieve” kleintje blijft niet klein, maar groeit

op en ontwikkelt zich tot een mens met eigen karakter, die zich in het nieuwe milieu, ondanks alles, dikwijls niet thuis voelt.

De pleegouders ontvangen het kind direct na de geboorte. Dat was immers al afgesproken. De moeder mag niet weten, waarheen het kind gaat, en de pleegouders mogen de moeder niet kennen. (Is men nu al bang voor een mislukking?) Afgezien van het feit, dat men het kind het natuurlijk voedsel van de moeder onthoudt, neemt men nog een groot risico. Is het kind normaal en goed? De pleegouders zijn blij met het kind. Die blijdschap is in de grond egoïsme: hun verlangen naar een kind is vervuld. Dit egoïsme brengt vaak zijn eigen straf mee: de pleegouders weten niet wat zij in huis halen. Het leed komt later; dan is het te laat om van koers te veranderen.

Zijn er werkelijk redenen om pleegouders voor een kind te zoeken, dan loopt de enige juiste weg via de Voogdijraad. Deze laat het kind onderzoeken (zo mogelijk testen); doet onderzoek naar de moeder, naar het milieu waaruit de moeder komt, naar de verwekker en diens milieu. De Voogdijraad onderzoekt de omstandigheden waarin de pleegouders verkeren: hun godsdienstig-zedelijk leven, hun gezondheid, hun financiële toestand etc. Zo tracht men voor ieder geval de geëigende oplossing te vinden, die een harmonische samenleving van pleegkind en pleegouders zo goed mogelijk waarborgt en de kans op teleurstellingen aan beide kanten zoveel mogelijk verkleint.

Moge deze beschouwing er een weinig toe bijdragen, dat steeds de juiste hulp geboden wordt, wanneer de a.s. ongehuwde moeder om raad en steun vraagt aan de priester. Zeer terecht zegt Mgr. Huibers: „Van de wijze, waarop de priester de ongehuwde moeder raad geeft en haar leidt in haar moeilijkheden, zal zeer veel afhangen voor haar verdere toekomst.”

J. B. F. v. d. Vegt S. C. J.
St. Hubertus Vereniging
Amsterdam